

СУПРОВОДЖУЮЧІ РЕЧІ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ПОХОВАНЬ VI-IX ст. У КАРПАТСЬКОМУ БАСЕЙНІ

ПЕНЯК П.С. (Ужгород)

Слов'янські поховання VI-IX ст. в Карпатському басейні з тілопальним і тілопокладальним ритуалом, як правило, супроводжувалися жертвними речами. Язичницький звичай класти речі, які належали покійнику або використовувалися при житті, трактується по-різному. Пояснюють, наприклад, це вірою в загробне життя, аналогічне земному. Покійника ніби збирали в дорогу, відправляючи з ним найнеобхідніші речі. Приклади псування речей свідчать про той страх, який володів живими перед мертвими. Шкідливий вплив, в уяві багатьох народів, походив не тільки від покійника, але і від речей, якими він користувався при житті. Звичай ламати, спалювати, викидати речі, які належали покійнику, був розповсюдженим явищем, пережитки цього дійства зустрічаються і зараз.

Тілопальні слов'янські поховання бідні на жертвні і супроводжуючі речі. Основну причину слід шукати в самому ритуалі, який не передбачав дарування небіжчику речей, а якщо такі предмети і клалися, то внаслідок спустошливої дії вогню багато речей горіло або втрачало свій первісний вигляд. Більш багатими по асортименту і кількості супроводжуваних речей є могильники з тілопокладанням. З плином часу в розташуванні і асортименті супроводжуваних предметів у давніх слов'ян виробилась регламентована і стійка система, яка оформилась в традиції. Ця система, ставши складовою частиною поховального ритуалу, перетворилась в обов'язкову деталь поховального церемоніалу.

Я. Коштржевський, вивчаючи супроводжуючі речі на слов'янських могильниках Польщі, прийшов висновку, що їх, в залежності від характеру призначення при житті і загробному світі, можна розділити на дві групи: а) на речі, якими небіжчик часто користувався при житті; б) речі, які мали ритуальний характер для загробного життя, а саме: керамічний посуд, зброя, продукти харчування (м'ясо, питво) [1].

За структурою поховального інвентарю поховання можна класифікувати по статевій ознаці похованих. Поховання з пряслами, голками, прикрасами, поясами являються жіночими; поховання з фібулами, бритвами, зброєю і, можливо, безінвентарні, потрібно віднести до чоловічих.

Хоч у тілопальних похованнях речей мало, але вони все ж трапляються в безкурганних і курганних похованнях. Під час розкопок

могильника в Червеневі Мукачівського району в 1932 і 1938 роках було виявлено залізні ножі, бронзові пряжки [2]. В кургані № 3 (розкопки 1964 р.) знайдено два залізні ножі з прямою спинкою. Недіагностичні залізні предмети засвідчено в інших розкопаних курганах [3].

Наконецник спису, який подібно до ножа, сокири, стріли був традиційною слов'янською зброєю, знайдений в тілопальному похованні на могильнику в Девінській Новей Всі [4]. Залізні ножі в тілопальних похованнях зафіксовано в Девінській Новей Всі і Вічапох-Опатових [5]. На Краловсько-Холмецькому курганному могильнику з трупопаленням виявлено залізні ножі, пряжки, срібні підвіски (кургани №№ 1, 2, 3, 4). На могильнику в Топольовці в кургані № 1 – залізний ніж [6].

Поховання з тілопаленням (урнові, ямкові, на давньому горизонті), окрім вище згаданих предметів, супроводжували фрагменти від навмисно розбитих посудин. Розбиті посудини або їх фрагменти супроводжували тілопальні поховання, останки від яких розміщались на давній поверхні, купці чи ямці.

Поховання з тілопокладанням більш багаті на супроводжуючі жертвні речі. Серед одноманітних і порівняно бідних за асортиментом речей, зустрічаються окремі багаті поховання, які ймовірно, належали заможному або панівному прошарку населення. До таких поховань належали дружинні могили і могили знатних.

На основі археологічних даних, здобутих на давньослов'янських могильниках Карпатського басейну, можемо говорити про асортимент супроводжуваних і жертвних речей, який налічує понад 30 назв. Їх можна розподілити в залежності від призначення на кілька груп: 1) знаряддя праці; 2) зброя; 3) кінське спорядження; 4) прикраси; 5) побутові речі; 6) символічні речі; 7) харчові продукти.

Знаряддя праці. Знаряддя праці, які засвідчені в похованнях, можна поділити на землеробські (серпи, коси, сокири, зернотерки), ремісничі (ножі, ковадла, молотки, свердла, стамески), знаряддя домашнього промислу (шила, прясла, ножиці тощо).

Серпи в похованнях являються рідкими знахідками. Серед певної частини дослідників побутує думка, що серп був не тільки знаряддям, але також і зброєю. Угорський вчений

Д. Ласло вважає, що авари і угри клали в могилу серп як символ землеробства і войовничості [7]. Російський археолог Б. Рибаків висловив думку, що серп був обов'язковим атрибутом дружинника – це атрибут зброї і знаряддя. В жіночих похованнях серп виступає насамперед в якості жіночого знаряддя (8).

Знахідки серпів найчастіше зустрічаються в похованнях на слов'яно-аварських могильниках. Два серпи відкрито в Штурові, по одному серпу – в Скалиці, Велкем Гробе, Височанех на Дії [9]. Найбільше серпів – 5 екземплярів виявлено в Загорській Бистриці, 4 – в Девінській Новей Всі, 3 – Нових Замкох [10]. У Кестхей-Фенекпусті (Угорщина) серп знайдено у двох чоловічих похованнях, але засвідчено також, що він супроводжував жіноче поховання [11].

В Ужгороді на Радванці під час випадкової знахідки поховання з тілопокладанням на ногах небіжчика лежали дві половинки жорна [12].

Ніж як супроводжуючий предмет дарували померлим чоловікам, жінкам, дітям. В залежності від розмірів і призначення він міг виконувати різні функції. Функцію зброї виконували ножі-кінджали. Ножі господарського призначення були малими за розміром. На Скалицькому могильнику майже кожний дружинник мав залізний ніж. По два ножі зафіксовано в багатьох жіночих похованнях. Інколи ножі супроводжують дитячі поховання. Деякі ножі поміщались в дерев'яному або шкіряному футлярі [13]. В Нових Замкох ножі супроводжували чоловічі, жіночі і дитячі поховання, в яких розкопано 173 малих і великих ножів [14]. Майже в кожній могилі ножі знайдено на могильнику в Штурові (130 примірників) [15]. Ножі відкрито також на тілопальних могильниках в Червеневі, Краловському Холмці, Топольовці та ін.

Сокири. Особливу групу знарядь, які досить часто супроводжували покійника, становили сокири. Частина з них, подібно до ножів, використовувались як знаряддя праці і зброя. В залежності від форми робочої частини, сокири поділяються на сокири з вузьким і широким лезом. Дослідники вважають, що сокири з вузьким лезом вживались як зброя, а сокири з широким лезом виконували функції деревообробних знарядь. Але в разі потреби функції сокир могли змінюватись. На території Словаччини знайдено найбільше “сокир з бородою” (bradace) з вузьким робочим лезом. На могильнику в Загорській Бистриці сокири супроводжували п'ять небіжчиків [16]. На могильниках в Девінській Новей Всі знайдено 9 примірників, в Голіарех – 7, в Штурові – 4, Скалиці – 10, Барчі – 2. По одній сокирі виявлено в Нових Замкох і Всехсватих [17].

На цих же могильниках в окремих похованнях зафіксовано поодинокі залізні знаряддя, такі як: ножиці, ковадло, молот, свердло, шила, рибальські гачки. Залізні ножиці, свердло, ковадло, молот, гачок, наприклад, знаходились на могильнику в Загорській Бистриці. Шило, пінецет, голки – на могильнику в Нових Замкох [18].

Пряслиця. До знарядь праці домашнього промислу належать глиняні пряслиця. Вони вважаються характерним атрибутом жіночих поховань. На слов'янських могильниках Карпатської уловини знаходять прясла різних типів: округлі, конічні, біконічні – вони нічим не відрізняються від тих, які археологи виявляють на поселеннях. Пряслиця засвідчено в Голіарех – 52 екземпляри, 22 – Девінській Новей Всі, Прші – 19, Загорській Бистриці – 5. Одне пряслице знайдено на курганному тілопальному могильнику в Краловском Холмці [19].

Зброя і предмети кінського спорядження. Знахідки зброї зустрічаються як в тілопальних, так і тілопокладальних могильниках. Зброя, як правило, мало в похованнях. Вона розташована в певному порядку і завжди лежить так, щоб небіжчик в разі “потреби” міг звично за неї взятися. Меч клався з лівого або правого боку небіжчика. Наконечники списів, стріли повернуті вістрям вверх, сокира – лезом вниз. На могильнику в Загорській Бистриці із 262 досліджених поховань в 16 знаходилася зброя. Рубаюча зброя (мечі, шаблі) зафіксована в похованнях № 16, 49, 221, стріли в семи похованнях, в п'яти похованнях – бойові і господарчі сокири. В одному похованні виявлено шпору. Авари і інші кочівники не використовували шпор, в той же час шпори на заході входили в обов'язкове спорядження воїна-кіннотника. Одне стремено знайдено в порушеному похованні №236, частина вудила в похованні №83 [20].

Зброю зафіксовано на біритуальному могильнику в Скалиці. Двосічний меч каролінгського типу виявлено в кургані № 22. Тут же знаходились ніж, відро, прикраси. Наконечник спису на могильнику засвідчено в одному екземплярі, стріли – в двох. Спорядження кіннотника представлене шпорами, пряжками від шпор, стременами [21].

Мало зброї розкопано на могильнику в Нових Замкох. Звідси відомо тільки три стріли, один наконечник спису і одну сокиру. В тих похованнях, де лежав воїн з конем, відкрито спорядження воїна і коня: стремена, вудила, металічні частини ременю, фалери-бляхи [22].

На слов'янсько-аварському могильнику в Штурові зафіксовано шість наконечників спису, дев'ять стремени, п'ять вудил. Зброю виявлено і на могильнику в Девінській Новей Всі: дві

шаблі, меч, дев'ять сокир, наконечники списів і стріл, шпори, стремена, вудила. Поховання зі зброєю знаходились на могильниках в Голіарех, Бернолакові, Жітавській Тоні, Прші, Всехсватих [23].

Побутові речі. Досить часто небіжчику клали в могилу побутові речі. Серед них керамічні вироби (горщики, миски, кухлі), відра, ножиці, кресала, голки, шила, цвяхи тощо. Як засвідчено археологічними дослідженнями, найбільш численними предметами, що супроводжували небіжчика, були керамічні вироби. Звичай класти в могилу керамічні вироби у слов'ян досить поширений і має свої традиції. Найчастіше як ритуальна посудина вживався горщик, кухоль, рідше миска. Основне призначення горщика – урна, в яку складали залишки кремації. Але горщик мав і ритуально-практичне призначення. В нього клали їжу, перш за все м'ясо, крім того, він повинен був служити небіжчику в загробному житті. Горщик, що супроводжував покійного, як правило, нічим не відрізнявся від вживаного кухонного горщика, хоч засвідчені випадки виготовлення спеціальних ритуальних посудин. Словацький дослідник Б. Хроповський на могильнику IX ст. у Великому Гробі відкрив велику посудину-горщик, заввишки 32 см, яку, як він вважає, спеціально виготовили для поховання. Посудина повністю відрізнялась від тих, які в той час вживалися на поселеннях [24]. Уламки від великих ритуальних посудин засвідчено на могильнику в Нітрі на Лупці (IX ст.) [25]. Простий кухонний і столовий посуд – це звичайні супроводжуючі речі майже на всіх могильниках Словаччини і Закарпаття. Тому немає потреби на всіх зупинятись. Але для прикладу наведемо кілька з них.

Значна кількість посудин зафіксована на могильнику в Загорській Бистриці, де у 262 похованнях було 123 посудини. У восьми похованнях горщики служили урнами, в інших – супроводжуючим інвентарем поховань з тілопокладанням [26]. На могильнику з тілопокладанням в Гранічній при Горнаде (Східна Словаччина) в 164 похованнях, які вдалось дослідити, знайдено 75 посудин, серед яких посудини ліпного і гончарного виробництва. Більша частина з них орнаментована хвилястими і горизонтальними лініями [27]. На могильнику в Нових Замках кераміку (горщики, миски, кухлі), виявлено в 375 похованнях, в тому числі і в 22 похованнях було по дві посудини. На могильнику в Штурові небіжчиків супроводжували 146 посудин. Горщики, які слугували урнами і супроводжуючими предметами, засвідчено на біритуальних могильниках в Скаліці – 27 примірників, Девінської Новей Всі – 311 примірників [28].

Наведені приклади свідчать про те, що посуд в похованнях був однією з характерних деталей поховального ритуалу слов'янського населення Тисо-Дунайського басейну. У його розміщенні є певні закономірності. Найчастіше посудини ставились біля ніг небіжчика, але зустрічаються випадки, коли вони розміщались і у інших частин тіла. Як правило, кожне поховання супроводжувалось однією посудиною, але в деяких могилах небіжчика супроводжують дві-три посудини. По два горщики в кількох похованнях засвідчено на першому і другому могильнику у Виноградах на Девіне. На могильнику IX ст. в Нітрі на Лупці зафіксовано по дві-три посудини в похованнях з трупопокладанням. Воїн, похований в ямі під курганним насипом на могильнику VIII-IX ст. у Великих Гостіях, мав три горщики [29].

Цікавим є спостереження, яке дає відповідь на питання, кому з небіжчиків дарували посуд. На аваро-слов'янському могильнику в Бернолакові переважно більшість посудин засвідчено в дитячих похованнях. На могильнику аварського часу у Всехсватих кераміка виявлена тільки в дитячих похованнях з тілоспаленням і тілопокладанням [30].

Археологічні дослідження говорять, що розміщення посудин поруч з небіжчиками не завжди було правилом. Інколи їх знаходять біля поховань. Такі випадки встановлені на могильнику VII- VIII ст. в Девінській Новей Всі, Девінськем Єзері, Бернолакові [31]. Посуд поза похованням виявлено на могильнику в Орослані в Угорщині. Дослідниця А.Шош схильна пов'язувати цю деталь з появою слов'ян на Середньому Дунаї [32].

До речей, які часто супроводжували небіжчика в загробному житті, відносяться дерев'яне відро з залізною оковкою. Подібно до горщиків і мисок, у відрах могла знаходитись рідина і варені страви. На думку відомого російського археолога Б.О.Рибакіна, у відрах покійнику дарували медовий напій (медос), пиво і вино [33]. Щодо появи відер у слов'янському поховальному ритуалі існують різні думки. Я.Ейснер вважав, що він був характерним для римлян, з якими слов'яни вперше зустрілись в Сілезії. Г.Фехер, навпаки, дарування відра зараховує до характерної деталі слов'янського поховального обряду [34]. Дослідженнями встановлено, що відра, як супроводжуючий предмет, з'являються в слов'янських похованнях Карпатського басейну в VII-VIII ст. і зникають в XII ст. В деяких місцевостях (наприклад, Західна Словаччина), відра в похованнях стали традиційними супроводжуючими небіжчика речами.

Ритуальні (символічні) речі. В окремих випадках в похованнях відкрито речі, які, очевидно, мали символічний характер. Такими речами були дзвіночки-бубенчики, цвяхи, молочні зуби тощо. На думку Л.Нідерле, батьки давали носити дзвіночки-бубенчики дітям на щастя, а після смерті вони слугували для охорони від злих духів [35]. Дзвіночки-бубенчики знайдено на могильнику в Скаліці в дитячому похованні, а також в дитячих похованнях на могильнику у Виноградах на Девіне [36].

Ритуальне навантаження, на думку дослідників, ніс шматок заліза. Ці функції інколи виконував залізний цвях. На жаль, під час археологічних розкопок не завжди можна встановити, чи знайдені цвяхи походять з домовин, чи являються жертвними речами. Такий випадок засвідчено у могильнику в Бешеневі у Туран. В Залаварі, як вважає дослідниця А.Шош, цвяхи в поховання клались з ритуальною метою. Залізні уламки в похованнях виявила словацька дослідниця Л.Красковська на могильнику в Бешеневі [37]. Ритуальні мотиви слід шукати в даруванні молочних зубів померлим. Зуби зафіксовано в дитячому похованні в Девінській Новей Всі, на синхронному могильнику в м. Улло (Угорщина), в одній з могил IX ст. в Кестхей-

Фенекпусті, в жіночому похованні на могильнику в Скаліці [38].

Продукти харчування. Віра в загробне життя спонукала живих дарувати померлим їжу, в першу чергу, м'ясо. В похованнях розгляданого періоду зустрічаємось з м'ясом вівці, кози, коня, курки, рідше, свині, оленя. На могильнику в Скаліці в похованні дружинника розкопано кістяк вівці [39]. Кістяк свині лежав біля небіжчика в Залаварі. На аварсько-слов'янському могильнику в Барчі засвідчено кістки кози, коня, вівці. На могильнику в Девінській Новей Всі знайдено кістки курки в могилі дружинника і жінки, а також в тих похованнях, де тіло небіжчика поховано в сидячому положенні [40]. Куряче м'ясо знаходилося у жіночих похованнях на могильнику в м. Улло. На деяких могильниках померлим клали курячі яйця. Як вважав Я.Ейснер, дарувати в могилу мальовані яйця було характерним для аварської етнічної спільноти [41].

Таким чином, вище ми розглянули деякі супроводжуючі і ритуальні речі на слов'янських могильниках VI-IX ст. Тисо-Дунайського басейну. Дарування речей свідчить про те, що воно входило в деталі складного ритуалу поховання і було пов'язано з анімістичними віруваннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kostrzewski J. Kultura prapolska. – Poznan, 1947. – S.21.
2. Jankovich J. A munkácsi Lehoczky-múzeum régészeti ásatásai a cseh megszállás alatt // Hajnal. – 1942. – S.300-301.
3. Пеняк С.І. Деякі наслідки дослідження давньослов'янського могильника в районі сіл Червене-Зняцєве Мукачівського р-ну Закарпатської області // Тези доповідей та повідомлень УЖДУ. – Ужгород, 1963. – С.76-78.
4. Eisner J. Devinska No va ves. Slovanské pohrebište. – Bratislava, 1952. – S.290.
5. Budavary V. Slovanske popolnicove pole z doby predhradištnej vo Vyčapoch-Opatovciach. okr. Nitra // Historika Slovaca. – 1955 – V. – S.135-144.
6. Budinsky-Krička V. Slovanské mohyly na Vychodnom Slovensku // SIA. – 1958. – VI-1 – S.138-199.
7. Laszlo G. Emlékkönyv Szent Istvan kiraly halálának kilenzazadik evlordulojau. – Bud., 1938. – III. – S.529.
8. Eisner J. Rukovet slovanske archeologie. – Praha, 1966. – S.432.
9. Točík A. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Holiare. – Brat., 1968. – S.96, 127; Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly v Skalici. – Brat., 1959. – S.16; Chropovsky B. Slovanske pohrebisko z 9 storočia vo Velkom Grobe // SIA. – 1957. – V-1. – S.174-239.
10. Kraskovska L. Slovansko-avarske pohrebisko pri Zahorskej Bystrici. – Brat., 1972. – S.82; Eisner J. Devinska Nova Ves, S.297; Čilinska Z. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nove Zamky. – Brat., 1966. – S.235.
11. Fettich N. AE. – 1929. – 43. – S.83,338.
12. Бернякович К.В. Древнеславянские памятники Закарпатской области // SIA. – 1957. - №2. – S.435-455.
13. Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly v Skalici (могили 10,13, 18, 20, 23, 28, 30, 34-35).
14. Čilinska Z. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nove Zamky (поховання 23, 106).
15. Točík A. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Šturovo, S.37, 57, 67, 35.
16. Kraskovska L. Slovansko-avarske pohrebisko pri Zahorskej Bistrici, S.79.
17. Eisner J. Devinska Nova Ves, S.295; Točík A. Slawisch-awariches Gräberfeld in Šturovo, S.54; Kabat J. Avarsko-slovanske pohrebisko v Barci u Košic // AR. – 1954 – VI. – S.74-75; Čilinska Z. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nove Zamky (могила 196); Pastor J. Pohrebisko vo Všechnvatych (могила 12) // AR. – 1961. - №13. – S.357-363.
18. Kraskovska L. Op.cit., S.82-84; Čilinska Z. Op.cit., S.237.
19. Točík A. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Holiare, S.97-98; Eisner J. Devinska Nova Ves, S.296; Točík A. Pohrebisko a sídlisko z doby avarskej riše v Prši // SIA. – 1936. – XI. – S.27-32; Kraskovska L. Op.cit., S.82-84; Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly na Vychodnom Slovensku, S.142.
20. Kraskovska L. Op.cit. S.77, 78, 79, 80-83.
21. Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly v Skalici, S.27.

22. Čilinska Z. Op.cit., S.236-237.
23. Točík A. Pohrebný ritus na včasnostredovekých pohrebiskach v Holiaroch a Šturove // SIA. - 1970. - №18. - S.90-130; Eisner J. Devinska Nova Ves, S.296; Kraskovska L. Pohrebisko v Bernolakove // SIA. 1962. - X. - S.73-76; Čilinska Z. Slovansko-avarske pohrebisko v Žitavskej Toni // SIA. - 1963. - XI. - S.87-120; Pastor J. Pohrebisko vo Všetšvatych // AR. - 1961. - №13. - S.357-363
24. Chropovsky B. Slovanske pohrebisko z 9 storočia vo Velkom Grobe // SIA. - 1957. - V-1 - S.174-239,
25. Chropovsky B. AR. - 1959. - II. - S.825.
26. Kraskovska L. Slovansko-avarske..., S.88-89.
27. Pastor J. Kostrove pohrebisko v Hraničnej pri Hornade // Vychodoslovensky pravek. - 1971. - 2. - S.89.
28. Čilinska Z. Slawisch-awarisches..., S.225; Točík A. Slawisch-awarisches Gräberfeld in Šturovo, S.90-130; Eisner J. Devinska... S.297.
29. Chropovsky B. Slovanske pohrebisko v Nitre na Lupke // SIA. - 1962. - 10. - S.199; Porubsky J. Slovansky mohylnik vo Velkych Hóstiach, okr. Banovec // SIA. - 1955. - III. - S.233.
30. Pastor J. Pohrebisko vo Všetšvatych, S.357-363.
31. Eisner L. Devinska Nova Ves, S.298; Kraskovska L. AR. - 1956. - 8. - S.684-685; Kraskovska L. AR. - 1960. - 12. - S.366.
32. Sós A. Folia archeologica. - 1958. - 10. - S.112.
33. Рыбаков Б.А. Древности Чернигова // МИА. - 1949. - №11. - С.42.
34. Eisner J. Devinska Nova Ves, S.299-300.
35. Niederle L. Příspěvky k vyvoji byzantských šperkú ze IV-IX století. - Praha, 1930. - S.154.
36. Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly v Skalici, S.13; Kraskovska L. Slovanske pohrebisko v Devinc(Stare Vinohrady) // SIA. - 1963. - 11. - S.301-406.
37. Kraskovska L. Vyskum v Bešenove, roku 1950 // SIA. - 1958. - №6. - S.432.
38. Eisner J. Devinska..., S.291; Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly v Skalici, S.18.
39. Budinsky-Krička V. Slovanske mohyly..., S.19.
40. Eisner J. Devinska Nova Ves, S.236-237.
41. Ibidem, S.236-237.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

МИА – Материалы и исследования по археологии СССР   SIA – Slovenska archeologia
 AR – Archeologicke rozhledy   AE – Archaeologiai Értesítő

SUMMARY

THINGS THAT ACCOMPANY SLAVIC BURIALS OF THE VI-IX CENTURIES IN THE CARPATHIAN BASIN

Penyak P.S. (Uzhhorod)

The article deals with the equipment that accompanied Slavic burials of the VI-IX centuries with the burning of corpse and burying of it. On the basis of archeological facts which were received from the Slavic graves of the Carpathian basin we can speak of a number of such things that comprise nearly 30 names. They could be divided into several groups according to their application: 1) equipment; 2) weapon; 3) decoration; 4) everyday things; 5) symbolic things; 6) food products.

РЕЗЮМЕ

СОПРОВОЖДАЮЩИЙ ИНВЕНТАРЬ СЛАВЯНСКИХ ПОГРЕБЕНИЙ VI- IX вв. В КАРПАТСКОМ БАСЕЙНЕ

Пеняк П.С. (Ужгород)

В статье рассматривается сопровождающий инвентарь славянских погребений VI-IX вв. с трупосожжением и труположением. На основе археологических данных, полученных на славянских могильниках Карпатского бассейна, можно утверждать об ассортименте сопроводительных вещей, который насчитывает более 30 названий. Его можно разделить на несколько групп: 1) орудия труда; 2) оружие; 3) украшения; 4) бытовые вещи; 5) символические предметы; 6) пищевые продукты.